

сованим громадянам. Доходи від власності включають доходи населення від продажу нерухомості на вторинному ринку житла; завчасну компенсацію за вкладами громадян у банках і кредитних закладах; відсотки за вкладами вкладникам кредитних організацій; виплати доходу за державними та іншими цінними паперами Національним банком і кредитними організаціями [2].

Дохід від підприємницької діяльності являє собою винагороду підприємцю за виконання ним своїх функцій. Цей дохід формується за рахунок частини прибутку, що залишається у розпорядженні підприємця, і залежить від ефективності господарювання. Домашнє господарство, від якого також надходять доходи – один із суб'єктів економічної діяльності, який забезпечує економіку ресурсами, насамперед трудовими та грошовими, а також використовує отримані кошти для забезпечення життєдіяльності. Воно становить групу людей, які живуть і забезпечують свої потреби разом [1].

У структурі джерел сукупного доходу сімей за останні роки відбулися певні зміни. Частка доходів у вигляді оплати праці, що становить основну частину сукупного доходу сімей, має тенденцію до зниження, збільшується питома вага доходів від особистого підсобного господарства, питома вага інших джерел також має тенденцію до зростання. Використання сукупного доходу, який урахується в сімейному бюджеті, здійснюється за такими напрямками: споживчі витрати; податки, збори, платежі; інші витрати; накопичення. У процесі реалізації доходів частина їх використовується на споживання матеріальних благ, частина — на споживання послуг, до яких входять освітні та культурні послуги, охорона здоров'я і все те, що формує та дає розвиток трудовому потенціалу. На структуру споживання впливають не лише величина грошових доходів, а й зміни структури населення, підвищення його освітнього та культурного рівня, тобто підвищення якості трудового потенціалу [1].

Джерела та література

1. Білецька Л. В., Білецький О. В., Савич В. І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка: навч. посіб. 2-ге вид. переробл. та допов. Київ: Центр учб. л-ри, 2009. 688 с.
2. Економічна сутність оплати праці. URL: http://uareferat.com/Економічна_сутність_та_форми_оплати_праці
3. Попрозман О. І. Засоби державного управління розвитком соціальної інфраструктури України. *Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Наук.-дослід. екон. ін-ту*. Київ, 2016. Вип. 1 (176). С. 13–18.
4. Теоретико-методологічні аспекти державного регулювання доходів населення. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1751/1/>.pdf

Рибалко-Рак Л. – к. е. н., доц.;
Наталенко С. – магістрант;
Степанова Л. – магістрант
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
м. Полтава, Україна

Соціально-економічні аспекти розвитку антикризового управління на підприємстві

Криза є неминучим явищем в сучасних умовах функціонування підприємств як відкритих систем, криза – це етап розвитку складної соціально-економічної системи. Ефективні антикризові заходи зумовлюють поштовх до розвитку системи в напрямі прогресивних економічних змін.

Антикризове управління як ключовий фактор сучасного розвитку менеджменту та економіки накопичує наукові концепції та практичні методики у сфері управління системою проце-

сів на підприємстві. Теоретико-прикладні аспекти антикризового управління та забезпечення сталого розвитку підприємства становлять значний потенціал практичних методів, які дозволяють ефективно прогнозувати ознаки та ймовірність виникнення кризових явищ в соціально-економічних системах.

Розвиток цієї сфери наукових знань, пов'язаних із концептуальними положеннями антикризового управління, висвітлено в працях багатьох учених, зокрема в дослідженнях: І. Ансоффа, А. Балашова, Р. Біловол, І. Бланка, С. Беляєва, А. Градова, А. Грязнової, В. Забродського, М. Кизима, А. Ковальова, Е. Ланд Пітера, Л. Лігоненко, Ю. Лисенка, Ноумен Кліфа, В. Пономаренка, О. Пушкаря, В. Ревенка, О. Тридіда, Е. Уткіна, Х. Холл Річарда.

Концепція циклічності розвитку соціально-економічних систем належить до фундаментальних складових категоріального апарату економічної теорії та макроекономіки. Підприємство є мікроекономічною системою, а отже його розвитку також притаманні властивості циклічності.

Тенденціями, що визначають напрями ефективного розвитку антикризового управління, а їх вірна інтерпретація і інтеграція в систему управління підприємством сприяє реалізації процесу управління, є такі [1, 367]:

- професіоналізм антикризового управління;
- лідерство та мистецтво управління, дане природою і надбане в процесі спеціальної підготовки і досвіду;
- методологія розробки ризикованих рішень;
- науковий аналіз ситуації, прогнозування тенденцій;
- корпоративність, як надійна опора антикризового управління, що є результатом управління й елементом його мети, а також засобом у механізмі управління;
- оперативність і гнучкість управління, як потреба у швидких і рішучих діях, оперативних заходах, зміні стилів управління відповідно до ситуацій, що складаються, адаптації до умов кризи;
- стратегія і якість антикризових програм;
- система моніторингу кризових ситуацій, що являє собою спеціально організовані дії із визначення ймовірності й реальності виникнення кризи і необхідні для її своєчасного виявлення і розпізнавання.

Розвиток сучасних технологій антикризового управління для умов попередження кризи ґрунтується на таких складових [2–3]:

- визначення умов та термінів запровадження профілактичних заходів антикризового управління;
- складання переліку найбільш важливих та небезпечних для підприємства проблем за основними напрямками діяльності;
- формування цілей розробки профілактичних заходів та розподіл обов'язків щодо відповідальності серед керівників підприємств;
- розробка прогнозних сценаріїв антикризового управління;
- розрахунок потреби у ресурсах всіх видів для забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах кризи;
- вироблення методів проведення антикризових процедур і контроль за їх реалізацією;
- розробка критеріїв активізації антикризового управління;
- формування антикризових механізмів, що забезпечують реалізацію профілактичних заходів.

Профілактика діяльності підприємства для умов попередження кризи є одним з найважливіших аспектів антикризового управління, оскільки дозволяє попередити кризу або пом'якшити її, мобілізувавши всі наявні ресурси [4].

Антикризове управління можна вважати комплексною системою заходів, що спрямована на запобігання кризи та забезпечення умов, які б ліквідували передумови та наслідки її появи через прогнозування соціально-економічного розвитку підприємства і реалізацію антикризової

стратегії для зміцнення конкурентних позицій суб'єкта господарювання в конкурентному середовищі.

Джерела та література

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2003. 504 с.
2. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмы/А. П. Градов, Б. И. Кузин, А. В. Федотов и др.; под общ. ред. А. П. Градова. Санкт-Петербург: Спец. л-ра, 1996. 510 с.
3. Рибалко-Рак Л. А., Гусаковська Т. О. Напрями формування робочої групи із антикризового управління підприємством. *Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання: зб. тез доп. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (17 листоп. 2016 р.)*. Харків: РВВ Нац. акад. Нац. гвардії України, 2016. С. 234–236.
4. Рибалко-Рак Л. А., Кужель Н. Л., Литвиненко Ю. С. Система управління якістю як інструмент антикризового менеджменту підприємства. *Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молодих вчених. У 2-х ч. Ч. 1. Управлінська діяльність у бізнесових структурах/за заг. ред. проф. А. В. Серікова*. Харків: ХНУБА, 2019. С. 273–276.

Рибицька Л. – студентка

Науковий керівник: к. е. н., ст. викл.
Г. Македон
ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний інститут»
м. Ніжин, Україна

Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства

У сучасних умовах розвитку економіки Україна підвищеної уваги заслуговують питання забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства. Реалізація та впровадження у виробничу практику таких завдань можливе тільки завдяки ефективному використанню ресурсного потенціалу підприємства – тієї бази, завдяки якій підприємства функціонують. З огляду на це, в умовах обмеженості ресурсів, першочерговим завданням для підприємства є розробка шляхів ефективного використання внутрішньої ресурсної бази. Необхідність всебічного вивчення підходів і показників оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства сприяє позитивним тенденціям його розвитку.

Ресурси – це чинники виробництва, за допомогою яких підприємство здійснює свою діяльність. Однак самі по собі ресурси не виробляють продукцію, а їх просте накопичення не забезпечує успіх. Потрібно розвиток здібностей підприємства у вигляді потенціалу ресурсів для здійснення певного виду діяльності [1, 99].

Оскільки підприємство складається із сукупності оригінальних ресурсів і компетенцій, то можна припустити, що різноманітність ресурсної бази є характерною ознакою ресурсного підходу.

Основна проблема в дослідженні ресурсного потенціалу підприємства полягає в тому, що всі його елементи функціонують одночасно і в сукупності. Говорячи іншими словами, ресурсний потенціал є динамічною, складною системою, елементи якої, взаємодіючи між собою, змінюють тим самим складові ресурсного потенціалу, модифікують його властивості і сприяють переходу потенціалу в цілому на більш високий рівень.

Згідно методології та інструментарію системного підходу, використовуючи особливості та закономірності функціонування окремих елементів, неможливо вивести правила, напрямки, і відповідно, закономірності функціонування всієї системи. Для підприємства означає, що потенційні можливості конкретного структурного підрозділу тільки тоді можуть бути реалізовані,